

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

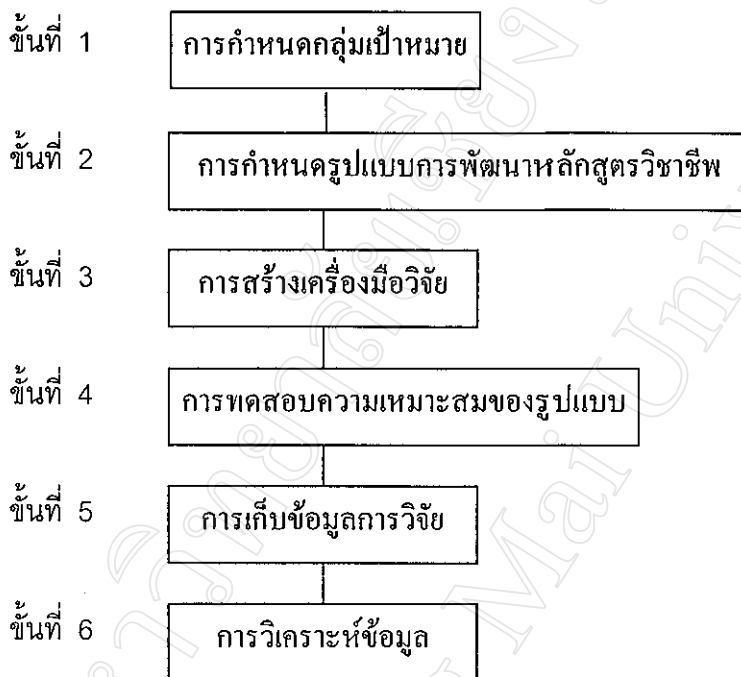
การวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ที่มุ่งการพัฒนาหลักสูตรวิชาชีพอ่างมีส่วนร่วมสำหรับผู้ใหญ่นอกโรงเรียน อาศัยครูผู้สอนทดสอบโดยใช้กระบวนการ AIC เป็นเทคนิคในการดำเนินการทั้งกระบวนการพัฒนาหลักสูตรตามความเหมาะสมและตรวจสอบความเหมาะสม ความพึงพอใจ และการยอมรับของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อเป็นรูปแบบในการพัฒนาหลักสูตรและใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตามวัตถุประสงค์ คือ

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรวิชาชีพอ่างมีส่วนร่วม สำหรับผู้ใหญ่นอกโรงเรียนที่ให้ผู้เรียนและประชาชนมีส่วนร่วม
2. เพื่อทดสอบหลักสูตรวิชาชีพอ่างมีส่วนร่วม สำหรับผู้ใหญ่นอกโรงเรียนในสถานการณ์จริง
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคในระหว่างการดำเนินงานของการพัฒนาหลักสูตร

จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยกำหนดให้มีขั้นตอนการวิจัยครั้งนี้ 6 ขั้นตอน คือ

1. การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย
2. การกำหนดรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรวิชาชีพ
3. การสร้างเครื่องมือวิจัย
4. การทดสอบความเหมาะสมของรูปแบบ
5. การเก็บข้อมูลการวิจัย
6. การวิเคราะห์ข้อมูล

แผนภูมิที่ 3.1 แสดงขั้นตอนการวิจัย

ขั้นที่ 1 การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย

การกำหนดกลุ่มเป้าหมายเพื่อเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง ที่จะทดสอบภาคสนามในขั้นตอนที่ 4 ของวิธีการวิจัยครั้งนี้ เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อทำการทดสอบรูปแบบของการประเมินความต้องการ และวิธีการพัฒนาหลักสูตรวิชาชีพโดยจำแนกกลุ่มเป้าหมายไว้ 3 กลุ่ม คือ

1.1 กลุ่มร่วมพัฒนาหลักสูตร สำหรับการประเมินความต้องการทางการศึกษา และการพัฒนาหลักสูตรวิชาชีพ ได้แก่ กลุ่มที่คาดว่าจะจะเป็นนักศึกษาผู้ใหญ่และประชากรที่สามารถให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่การตัดสินใจ ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มนี้ได้อาศัยการแบ่งเขตพื้นที่การปกครองส่วนภูมิภาคของประเทศไทย ออกเป็น 4 ระดับคือ จังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน ตามลำดับ

ในระดับจังหวัดและอำเภอนั้น ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ให้เป็นจังหวัดลำพูน และอำเภอป่าซาง

ในระดับตำบล ได้กำหนดให้มีการคัดเลือกตำบลให้เป็นกลุ่มตัวอย่างอยู่ 2 กลุ่มคือ ตำบลที่มีขนาดใหญ่ ได้แก่ ตำบลมะกอก และตำบลขนาดเล็ก ได้แก่ ตำบลม่วงน้อย โดยอาศัยหมู่บ้าน ประชากร และอื่น ๆ ที่สำคัญของแต่ละตำบลมาเป็นเกณฑ์กำหนดความแตกต่างของขนาดตำบล จากนั้นผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกหมู่บ้านที่เห็นว่าเป็นหมู่บ้านที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ผู้นำเห็นความสำคัญมาเป็นตัวอย่างจำนวนหมู่บ้าน 2 หมู่บ้าน ที่เป็นตัวแทนของตำบลดังกล่าว ได้แก่ หมู่บ้านหวาย หมู่ที่ 3 ตำบลมะกอก และหมู่บ้านแสม หมู่ที่ 2 ตำบลม่วงน้อย

ผู้วิจัยกำหนดให้มีกลุ่มตัวอย่าง 6 ประเภท ที่ได้รับการคัดเลือกมาจาก หมู่บ้านละ 12 คน คือ กลุ่มสตรี กลุ่มเยาวชน กลุ่มเกษตรกร กลุ่มอาวุโส อาสาสมัคร สาธารณสุข และผู้นำชุมชน

แผนภูมิที่ 3.2 แสดงแผนที่อำเภอป่าซาง

ตารางที่ 3.1 แสดงคุณสมบัติเฉพาะของตำบลมะกอก และตำบลม่วงน้อย อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

คุณสมบัติ	ตำบล	
	มะกอก	ม่วงน้อย
1. เครือข่ายการศึกษานอกโรงเรียน		
- ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบล	1	1
- ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน	9	8
- ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน	1	1
- นักศึกษาสายสามัญ ปี 2542	160	76
- นักศึกษาสายอาชีพ ปี 2542	103	112
2. ประชากร	12,587	6,536
3. ระยะทางห่างจากอำเภอ	4	2
4. จำนวนหมู่บ้าน	9	8
5. จำนวนโรงเรียนประถมศึกษา	4	3
6. ขนาดพื้นที่	19,979 ไร่	5,750 ไร่
7. จำนวนสถานีอนามัย	1	1

แหล่งข้อมูล : สำนักงานอำเภอป่าซางศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอป่าซาง
พ.ศ. 2542

1.2 กลุ่มทดสอบหลักสูตร ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ที่จะเป็นผู้เรียนโดยการสมัครเรียนจากผู้ใหญ่ที่อยู่ในหมู่บ้านที่ทำการพัฒนาหลักสูตร ในกลุ่มนี้จะเป็นกลุ่มที่มีอายุตั้งแต่ 14 ปี ถึง 40 ปี ไม่จำกัดเพศ ชายหรือหญิง พ้นการศึกษาภาคบังคับ จำนวน 15 คน ต่อ 1 หมู่บ้าน รวมเป็น 30 คน ทำการทดสอบหลักสูตรที่ได้ดำเนินการพัฒนาขึ้น โดยมีครูการศึกษานอกโรงเรียนเป็นผู้ดำเนินการ

1.3 กลุ่มประเมินวิธีการพัฒนาหลักสูตร เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม ความพึงพอใจและการยอมรับของกลุ่มเป้าหมาย ที่มีต่อการใช้กระบวนการพัฒนาหลักสูตร

พร้อมกับการศึกษาปัญหาและอุปสรรค จำนวน 6 คน โดยกำหนดให้เป็นนักวิชาการและผู้บริหารจากศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภายในจังหวัดลำพูน 5 คน และจากศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคเหนือ 1 คน

ขั้นที่ 2 การกำหนดรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรวิชาชีพ ได้กำหนดในการนำเสนอรายละเอียดขั้นตอนและวิธีการไว้ 2 ขั้นตอนคือ

1. การพัฒนารูปแบบการประเมินความต้องการทางการศึกษา
2. การกำหนดแผนการพัฒนาหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น

1. การพัฒนารูปแบบการประเมินความต้องการทางการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดรูปแบบการประเมินความต้องการทางการศึกษาไว้ 6 ขั้นตอน คือ

1. การวางแผนก่อนการดำเนินการ
2. การวางแผนประเมินความต้องการทางการศึกษา
3. การกำหนดสถานการณ์ปัจจุบัน
4. การกำหนดสถานการณ์คาดหวัง
5. การหาความต้องการทางการศึกษา
6. การจัดลำดับความสำคัญและคัดเลือกความต้องการทางการศึกษาวิชาชีพสำหรับรายละเอียดของขั้นตอนต่าง ๆ ผู้วิจัยได้จัดทำเป็นคู่มือเพื่อใช้ประกอบในการประเมินความต้องการทางการศึกษาของกลุ่มเป้าหมายต่อไป

2. การกำหนดแผนการพัฒนาหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น

เมื่อผู้วิจัยได้ดำเนินการประเมินความต้องการทางการศึกษาเรียบร้อยแล้ว จึงนำความต้องการที่ได้มากำหนดหลักสูตรโดยแบ่งการดำเนินงานออกเป็น 5 ขั้นตอน คือ

1. กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้
2. กำหนดเนื้อหา
3. กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน
4. การวัดผลและประเมินผลการเรียน
5. การรายงาน

ผู้วิจัยกำหนดแผนการพัฒนาลักสูตร โดยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการสำหรับกลุ่มที่จะดำเนินการพัฒนาลักสูตร ประกอบด้วย กลุ่มคณะทำงานร่วมกันประเมินความต้องการทางการศึกษา โดยร่วมกันพิจารณาตามขั้นตอน เพื่อที่จะสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพระดับมัธยมศึกษาตอนต้นได้ตามความต้องการมากที่สุด

ขั้นที่ 3 เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการจัดเก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายที่ดำเนินการวิจัยดังนี้

3.1 กลุ่มพัฒนาลักสูตร ผู้วิจัยได้ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมในการดำเนินการของกลุ่ม เพื่อจัดบันทึกเกี่ยวกับกระบวนการ ในการพัฒนาลักสูตรวิชาชีพระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างในการใช้สัมภาษณ์กลุ่มที่ดำเนินการพัฒนาลักสูตรว่ามีความเหมาะสมพึงพอใจและเกิดการยอมรับมากน้อยเพียงใด

3.2 กลุ่มทดสอบลักสูตร เนื่องจากกลุ่มนี้เป็นกลุ่ม ดังนั้นจัดการเรียนการสอนซึ่งประกอบด้วยวิทยากร และผู้เรียนจำนวน 15 คน ผู้วิจัยใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมหรือสังเกตโดยตรง เพื่อเก็บข้อมูลในการทดสอบให้ลักสูตรว่าจะเกิดความสัมฤทธิ์ผลมากน้อยประการใด

3.3 กลุ่มประเมินวิธีการพัฒนาลักสูตร ในกลุ่มนี้ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างในการตรวจสอบ ความเหมาะสม ความพึงพอใจ และการยอมรับในกระบวนการพัฒนาลักสูตรทุกขั้นตอน

ขั้นที่ 4 การทดสอบความเหมาะสมของรูปแบบ

ในการทดสอบความเหมาะสมของรูปแบบในภาคสนามนั้น ได้กำหนดให้ทดสอบอยู่ 3 ส่วน คือ

1. ตรวจสอบ ประสิทธิภาพของรูปแบบการพัฒนาลักสูตรวิชาชีพระดับมัธยมศึกษาตอนต้นกับนักวิชาการและผู้บริหารการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น โดยอาศัยรูปแบบการประเมินความต้องการทางการศึกษาแบบมีส่วนร่วม ซึ่งกำหนดให้มีนักวิชาการจากศูนย์บริการการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นอำเภอ 2 คน คือ อำเภอป่าซางและอำเภอแม่ทา ผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นอำเภอ 3 คน คือ อำเภอป่าซาง อำเภอแม่ทา และอำเภอทุ่งหัวช้าง และนัก

วิชาการจากศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคเหนือ 1 คน รวมเป็น 6 คน ร่วมศึกษาทำความเข้าใจ วิเคราะห์และวิจารณ์

2. ตรวจสอบประสิทธิผลของการพัฒนาหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น ซึ่งได้จากการพิจารณาตรวจสอบ จากการประชุมเชิงปฏิบัติการ ของคณะทำงานหลังจากที่ทำการประเมินความต้องการทางการศึกษาแล้ว พิจารณาตรวจสอบดังนี้

- 2.1 พิจารณาตรวจสอบข้อมูลสภาพความเป็นอยู่
- 2.2 พิจารณาตรวจสอบความต้องการทางการศึกษา ที่กลุ่มได้พิจารณา
- 2.3 พิจารณาในการกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้
- 2.4 พิจารณาในการกำหนดเนื้อหา
- 2.5 พิจารณาในการกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน
- 2.6 พิจารณาในการกำหนดวิธีการวัดผลประเมินผล
- 2.7 พิจารณารูปแบบวิธีการรายงาน

3. ทดสอบหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น กับประชาชนในระดับหมู่บ้าน ผู้วิจัยจะดำเนินการทดสอบการใช้หลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นตามความต้องการของประชาชนในหมู่บ้านที่กำหนดคือ บ้านหวาย ตำบลมะกอก และบ้านแหม ตำบลม่วงน้อย โดยใช้วิธีการติดตามผลการจัดการเรียนการสอนเพื่อตรวจสอบดังนี้

- 3.1 มีการจัดการเรียนการสอนโดยใช้หลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น ที่ได้รับการพัฒนาขึ้นมา โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและสร้างหลักสูตรหรือไม่อย่างไร
- 3.2 การเรียนการสอนที่จัดขึ้น ประชาชนมีความพอใจระดับใด
- 3.3 สัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เรียนและประชาชนที่ไม่เป็นผู้เรียนต่อการใช้หลักสูตรของการใช้ความรู้และประสบการณ์หลังการเรียนรู้

ขั้นที่ 5 การเก็บข้อมูลการวิจัย

เมื่อผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลพื้นฐานภายใต้บริบทชุมชน ของบ้านที่เป็นกลุ่มเป้าหมายทั้งสองหมู่บ้าน คือ หมู่บ้านหวาย ตำบลมะกอก และบ้านแหม ตำบลม่วงน้อย อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูนแล้ว ผู้วิจัยจึงได้เก็บข้อมูลจากการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

1. ใช้วิธีการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเก็บข้อมูลกลุ่มที่ร่วมพัฒนาหลักสูตร ถึงกระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรแล้วตรวจสอบถึงความเหมาะสม ความพึงพอใจและการยอมรับ

2. ใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมหรือการสังเกตโดยตรงที่จะเก็บข้อมูลในการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพ เป็นการทดสอบหลักสูตรว่ามีความเหมาะสมและสัมฤทธิ์ผลอย่างไร

3. ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างในการเก็บข้อมูลสำหรับกลุ่มที่ทำการประเมินวิธีการพัฒนาหลักสูตร ถึงความเหมาะสม ความพึงพอใจ และความเหมาะสมในการพัฒนาหลักสูตรทุกขั้นตอน

ขั้นที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล

การแปรผลข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูล ในการพัฒนาหลักสูตรวิชาชีพอย่างมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้ทำการแปรผล จากข้อมูลที่ได้จาก

1. กลุ่มพัฒนาหลักสูตรวิชาชีพ
2. กลุ่มทดสอบหลักสูตร
3. กลุ่มประเมินวิธีการพัฒนาหลักสูตร